

4. Матеріали до Словника буковинських говірок / Редкол. К. Ф. Герман, К. М. Лук'янюк, В. А. Прокопенко (відпов. ред.) [навч. посібник]. – Чернівці : ЧДУ, 1979. – Вип. 6. – 107 с.
5. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок у 2-х томах. – К. : Наукова думка, 1984. – Ч. 1 : А-Н. – 496 с., Ч. 2 : О-Я. – 516 с.
6. Піпаш Ю. О., Галас Б. К. Матеріали до словника гуцульських говірок (Косівська Поляна і Росішка Рахівського району Закарпатської області). – Ужгород, 2005. – 266 с.
7. Сімович В. «Лис Микита» в новім одягу // Сімович В. Праці в двох томах. Т.1 : Мовознавство / Упор. і передмова Л. Ткач. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2005. – 520 с. – С. 370-375.
8. Словарь української мови в 4-х томах / за ред. Б. Грінченка [репринтне видання]. – К., 1907-1910.
9. Словник української мови в 11-ти томах. – К., 1971-1980.
10. Сучасний тлумачний словник української мови : 65000 слів / За заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. – Х. : ВД «ШКОЛА», 2006. – 1008 с.
11. Українська мова. Енциклопедія / Редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. – К. : Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000. – 752 с.
12. Українська радянська енциклопедія / гол. ред. М. П. Бажан. – К. : Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1963. – Т.12 : П-С.
13. Фразеологічний словник української мови / Укладачі : В. М. Білоноженко, В. О. Винник, І. С. Гнатюк, В. Й. Горобець, В. В. Дятчук та ін. – К. : Наукова думка, 1999. – Кн. 1, 2.
14. Худаш М. Л. З історії української антропонімії / М. Л. Худаш. – К. : Наукова думка, 1977.
15. Яковлева В. Б. Вербалізація концепту сім'я в українській мовній картині світу : автореферат ... кандидата філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. – Харків, 2008.

ХУДОЖНІ ДЖЕРЕЛА

1. Гулак-Артемівський П. П. Солопій та Хівря, або горох при дорозі (казка) / П. Гулак-Артемівський // Гулак-Артемівський П. Твори / П. Гулак-Артемівський. – К. : Дніпро, 1978. – С. 30–34.
2. Думитрашко К. Жабомішодралівка / К. Думитрашко // Український сатириконт : Зб. сатир. та гуморист. творів укр. письменників : Для ст. шк. віку / Упоряд., передм. та приміт. Ю. І. Цекова ; Худож. І. А. Вишинський. – К. : Веселка, 2000. – 519 с. : іл. – (Шк. б-ка) – С. 445–457.
3. Кобринська Н. Вибрані твори / Н. Кобринська. – К. : Держ. літ. видав. худ. літ-ри, 1958. – С. 225–235.
4. Стороженко О. Жонатий чорт / О. Стороженко // Стороженко О. Закоханий чорт. Історико-фантастичні повісті та оповідання – К. : Дніпро, 2001. – 336 с. (Б-ка історичної прози). ISBN-966-578-044-1. – С. 30–33.
5. Федькович Ю. Голодний чорт або Дорога до Пекла (казка) / Ю. Федькович // Федькович Ю. Твори в двох томах : Т. 2. – К., 1960. – С. 186–192.
6. Франко І. Без праці (казка) // Франко І. Твори в 20-ти томах : Т. 3 : Оповідання / Ред. тома : П. С. Козланюк, Д. Д. Копиця. – К. : Держ. вид. худ. літ., 1950. – 492 с. – С. 124–183.
7. Франко І. Куди діваються старі роки // Франко І. Твори в 20-ти томах : Т. 2 : Оповідання / Ред. тома : П. С. Козланюк, Д. Д. Копиця. – К. : Держ. вид. худ. літ., 1950. – 437 с. – С. 66–77.

У статті розглянуто лексику на позначення родинних зв'язків, яка не лише наявна в текстах українських літературних казок XIX століття, а й відображена в діалектних варіантах та бере активну участь у творенні фразеологічних сполук.

Ключові слова: українська літературна казка, родина, сім'я, фразеологізми, діалектна лексика, лексика на позначення родинних зв'язків.

Words denoting family relations and which not only exist in texts of Ukrainian literary tales of the nineteenth century but are also reflected in dialectal variants and actively participate in the creation of idiomatic compounds are considered in the article.

Key words: Ukrainian literary fairy tale, family, household, idiom, dialect vocabulary, words denoting family relations.

Анатолій Найрулін
(Луганськ)

УДК 811.161.2'371'06 (043.3)

ЛЕКСИЧНІ НОВОТВОРИ В ЕПІСТОЛЯРІЇ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО

Другу половину XIX – початок XX ст. в історії української культури загалом і літературної мови зокрема (як одного з найважливіших складників розвиненої культури) позначено інтенсивним розвитком, що, з одного боку, був спрямований на процес уніфікації її норм, розширення її стильових рамок, а з іншого – на процес її європеїзації, тобто

орієнтування на найкращі зразки розвинених літературних мов Європи. „Саме в цей період, – зазначає О. Г. Муромцева, – завдяки творчості видатних майстрів слова – Панаса Мирного, І. Нечуя-Левицького, І. Франка, Лесі Українки, П. Грабовського, М. Коцюбинського та ін. були розвинені тенденції, започатковані у творчості Т. Г. Шевченка...”, спрямовані на „збагачення словникового складу новими словами, розширення семантики різних груп лексики української мови ... та ін.” [6, с. 3].

Звичайно, що саме в цей аналізований період поповнення словникового складу української літературної мови відбувалося не лише в межах художньо-белетристичного або публіцистичного стилів, а значною мірою й у межах епістолярного стилю, який акумулював у собі ті мовні одиниці (лексеми, фраземи тощо), ті мовні знаки, які несуть певну культурну інформацію про епоху (лінгвокультуреми), що стали надбанням української літературної мови як складника загальноукраїнської культури в контексті культури загальноєвропейської. Л. І. Мацько в дослідженні „Дискурсивний аналіз тексту” виокремлює дев'ять типів лінгвокультурем [5]. У своїй статті ми будемо орієнтуватися на пропоновану нею типологію.

Як відомо, „новотвори певного історичного періоду несуть у собі в стислому вигляді досить широку інформацію про особливості економічного, політичного та культурного життя своєї епохи, у них, як у зародку, виявляються ті мовні тенденції, які розвинулися в майбутньому [6, с. 10].

Важливим у цьому плані є епістолярій одного з найпомітніших в українській літературі новаторів – Михайла Коцюбинського. Так, аналізуючи лексичні новотвори в українській літературній мові другої половини ХІХ – початку ХХ ст., О. Г. Муромцева наводить більше десяти таких прикладів саме з листів письменника. Оскільки лист орієнтований на значно меншу аудиторію, ніж художній твір, то поява нових слів є свідченням пристосування до мовного обличчя адресата й достатньо високого розвитку загальної культури адресанта.

Ми ставимо за мету проаналізувати не всі наявні новотвори в епістолярії М. Коцюбинського, а розглядаємо найтиповіші, такі, у яких репрезентовано тогочасні культурні рухи та відбито певну історичну епоху з проекцією на сучасність. Нашим завданням є: 1) аналіз новотворів – іменників, прикметників, дієслів, складних слів через лінгвокультурологічну призму; 2) визначення типів лінгвокультурем на основі лексичних новотворів у листах М. Коцюбинського.

Серед помічених нами 36 новотворів у 33 листах письменника найбільшу групу (28%) становлять новотвори-іменники зі значенням абстрактної ознаки. Тут кількісно переважають іменники із суфіксом **-ість**, які становлять 22% від усіх новоутворень. Насамперед за допомогою цього суфікса утворено іменники від простих основ якісних прикметників (6%): *добрість* [4, с. 41], *цілість* [3, с. 438]. Як зазначає О. Г. Муромцева, „іноді вони сприймаються як okazіоналізми” [6, с. 13]. Такий же відсоток становлять утворення від основ якісних прикметників із суфіксом **-н-**: *колоритність* [3, с. 348], *приємність* [3, с. 404]. По 3% припадає на утворення від якісних прикметників із суфіксом **-ичн-**: *еластичність* [3, с. 165] та від основ якісних прикметників із префіксами та суфіксом **-н-**: *бездіяльність* [4, с. 411]. В епістолярії М. Коцюбинського знаходимо утворення із суфіксом **-ість** також від основ відносних прикметників: *буржуазність* [3, с. 148], *суспільність* [3, с. 338]; такі новотвори становлять 6%.

Отже, в іменниках-новотворах із суфіксом **-ість**, у яких може бути наявне значення абстрагованості, властивості, ознаки тощо, яскраво виявляє себе культурно-історичний компонент, зумовлений семантикою словотвірного афікса, який є визначальним в українській літературній мові при творенні нових іменників із подібним значенням і особливо при творенні її терміносистеми. Значний вплив на ці процеси має письменницький епістолярій, у надрах якого вироблялися й нові слова, і нові терміни. Отже, наведені вище іменники-новотвори з листів М. Коцюбинського є денотативними лінгвокультуремами, у яких, як відомо, культурна інформація наявна в денотативному змісті.

Менш продуктивними суфіксами при творенні іменників із значенням абстрактної ознаки є утворення із суфіксами **-ств** (о) – 3%: *геройство* [4, с. 122] та 3% **-щин** (а):

буденщина [4, с. 36]. Якщо лексема *геройство* завдяки її основі та суфіксу являє собою денотативну лінгвокультуру, то лексема *буденщина*, імовірно, належить до сигніфікативних культурем, оскільки активне вживання її, як зауважує О. Г. Муромцева, припадає „на 90-ті роки ХІХ і наступне десятиліття ХХ ст.” [6, с. 22]. Отже, буденщина стає тогочасним складником культурного життя в Україні, станом самого суспільства, ознакою творчої неволі, адже недаремно, характеризуючи аналізовану нами епоху, відомий літературознавець С. Д. Павличко зазначила: „Найбільшим патогенним фактором було суспільство, яке унеможливило вільну творчість митця, ставило його в рамки різноманітних „табу”. Убивчими були конвенції приватного життя. Хоча поза сумнівом і той факт, що масштаби неволі в українській літературі й самої української літератури перевершують усе на цей час відоме в Європі” [7, с. 63]. Власне, імовірно така ситуація здається на сучасному етапі, а тому *буденщина* – це не лише синонім *безбарвності*, *одноманітності*, *сірості*, а й культурна інформація щодо потенційних творчих можливостей нашого суспільства.

Другу групу серед новотворів-іменників становлять утворення на позначення опредметненої дії (25%). У листовній спадщині М. Коцюбинського це передусім іменники із суфіксом *-нн-* (*я*) – 11%. Як зазначає О. Г. Муромцева, „морф –нн– (*я*) ... приєднався переважно до дієслівних основ із суфіксами -ува-, (-ова-), -а-, -ва- дієслів недоконаного виду” [6, с. 5]. Саме таке творення спостерігаємо в епістолярії М. Коцюбинського: *кермування* [3, с. 94], *студіювання* [4, с. 47], *поважання* [3, с. 34, 413, 430], *почування* [3, с. 455]. Наявні також творення із суфіксом *-інн-* (*я*) (3%) від основ дієслів доконаного виду: *вражіння* [3, с. 438]. Такі утворення є свідченням високого розвитку української літературної мови, неабияких можливостей її дериваційної підсистеми. Ці новотвори, безумовно, збагачують лексичний фонд нашої писемної мови, а отже, і загальнокультурний фонд. Згадувані лексеми тяжіють і до сигніфікативних, і до денотативних лінгвокультурем, оскільки хоча сигніфікати й відрізняються важливістю і змістом культурної інформації, яку закладено в словотвірному суфіксі, проте їхній денотативний зміст є близьким у багатьох мовах. А от лексема *поважання* – це символічна лінгвокультурема соціально-національної поведінки, оскільки є складником формул мовленнєвого етикету, що особливо виявляють себе в листах: „Вп. Пані Вашій моє *поважання*” [3, с. 413] тощо.

Друге місце серед новотворів-іменників на позначення опредметненої дії посідають утворення з нульовим суфіксом від префіксальних основ дієслів доконаного виду (6%): *замір* [3, с. 351], *утвір* [3, с. 65]. Новотвори з нульовим суфіксом свідчать про матеріальне збереження морфемного складу мови, тяжіння до лаконізму, який є важливим параметром епістолярного стилю. Тому такі іменники з абстрактно-предметним значенням спрямовані у сферу суспільного, політичного та культурного життя, у загальнонаукову термінологію [6, с. 32]. Останнє ж підтверджує, що такі утворення є денотативними лінгвокультуремами, які відбивають загальний стан розвитку вітчизняної культури через призму мови.

Однакові у відсотковому відношенні групи (по 3% кожна) становлять іменники-новотвори на позначення опредметненої дії із суфіксом *-к-(а)*: *вкладка* [3, с. 69] та суфіксом *-аці(я)*: *індивідуалізація* [3, с. 348]. Важливо, що іменникам із суфіксом *-к-(а)* було властиве значення певного абстрактного поняття, пов’язаного з процесуальністю. На сучасному етапі розвитку мови лексема *вкладка*, як зазначено у Великому тлумачному словникові сучасної української мови за ред. В. Т. Бусела (К., 2007) має лише три конкретні значення: „1. Вкладений у книжку, журнал чи газету додатковий аркуш. *Кольорова вкладка*. 2. Детальна інструкція та вказівки про застережні заходи для складної чи небезпечної продукції, що зберігається в упаковці. 3. *тех.* Вкладна деталь у машині. *Буксова вкладка*. *Клинчаста вкладка*” [1, с. 192]. Отже, на сучасному етапі абстрактне значення цієї лексеми втрачено, і з цим значенням стали вживати синонімічну лексему *внесок*, якій в одному з листів М. Коцюбинського до Б. Грінченка відповідає лексема *вкладка*: „За „Живі струни” теж спасибі! Цею гарною і корисною книжечкою зробились неабияку *вкладку* в народну бібліотечку” [3, с. 69]. Отже, лексему *вкладка* слід би віднести до денотативних

лінгвокультурам, що позначені часовим характером і належать до індивідуального словника мови М. Коцюбинського, тобто *вкладка* – це те, що наповнює щось чимось.

Новоутворений іменник *індивідуалізація* зберігся в лексичному фонді сучасної української мови й належить до денотативних лінгвокультурем мовно-мистецького змісту як складника терміносистеми лінгвістики, літературознавства тощо.

У листах М. Коцюбинського також наявні новотвори-прикметники. Такі приклади становлять 31% серед наявних неологізмів. Найбільшою кількістю (20%) представлено прикметники із суфіксом *-н-* та його варіантами *-ічн-*, *-ичн-*. Переважно ці прикметники утворено від основ іменників із конкретним та абстрактним значенням. Подібні приклади ілюструє також словниковий фонд епістолярію М. Коцюбинського; щоправда, у ньому переважають утворення від основ іменників з абстрактним значенням, які становлять 14%: *психологічний* [3, с. 338], *специфічний* [4, с. 444], *філантропічний*: „Мало не всі видавництва мають не комерційні, а *філантропічні* підвалини” [4, с. 74], *централістичний* [3, с. 84], *деспотичний* [3, с. 84]. Поповнення лексичного фонду за рахунок прикметників з абстрактним значенням, широко вживаних у науці й мистецтві, дозволяє характеризувати такі новотвори як лінгвокультурами загального характеру, що є свідченням розвитку української культури в загальноєвропейському контексті й відбиття його через призму різноманітних лексичних новотворів.

Утворення від основ іменників із конкретним значенням становлять 6%: *мікроскопічний* [4, с. 74], *продукційний* [4, с. 45]. Причому лексема *продукційний*, у якій виокремлюємо словотворчий суфікс *-н-*, на сучасному етапі розвитку мови вийшла з ужитку й поступилася місцем лексемі *продуктивний* у тому ж значенні. Отже, лексема *продукційний* також належить до денотативних лінгвокультурем, що позначені часовим характером, і входить до індивідуального словника М. Коцюбинського.

Приблизно 8% зафіксованих нами новотворів-прикметників – це утворення із суфіксом *-ов-*: *авторовий* [3, с. 328], *бюровий* [4, с. 53], *шаблоновий* [4, с. 16]. Зазначимо, що лексема *авторовий* на сучасному етапі поступилася в тому ж значенні лексемі *авторський*, тобто стала належати до денотативних лінгвокультурем, що позначені часовим характером, і є індивідуальною ознакою словника листовної спадщини М. Коцюбинського. Лексему *бюровий* у словнику за ред. В. Т. Бусела подано з приміткою „західноукраїнське слово”, якому в літературній мові відповідає слово *конторський* [1, с. 105]. Отже, лексема *бюровий* належить до денотативних лінгвокультурем, що позначені локальним (територіальним) характером і на сучасному етапі не є активно вживаними в літературній мові, тобто становлять пасивний фонд лексики. Лексемі *шаблоновий* у тому самому значенні відповідає лексема *шаблонний* із суфіксом *-н-*. Отже, ці два слова є за значенням тотожними, щоправда, унаслідок дії певних екстралінгвальних чинників лексема *шаблоновий* стала поступатися лексемі *шаблонний* як реакція на „більш правильний” стандарт, тобто за аналогією до словотворення в російській мові. Отже, лексема *шаблоновий* належить до денотативних лінгвокультурем нестереотипного характеру, що свідчить про продуктивність суфікса *-ов-* в українській мові в певний період її розвитку.

В епістолярії М. Коцюбинського наявний новоутворений прикметник із суфіксом *-ськ-* *хуліганський* [4, с. 84], твірною основою якого є іменник зі значенням особи, унаслідок додавання до неї суфікса *-ськ-* було утворено прикметник із переносним значенням, який містить різку негативну оцінку: „...Ви не були свідком усього того свинства, усього того брудного патріотичного шумування, яке, замість науки, викинув з себе той наполовину *хуліганський* з'їзд” [4, с. 84]. У цьому випадку лексема *хуліганський* тяжіє до сигніфікативних лінгвокультурем, які несуть культурну інформацію своїм змістом, бо є свідченням оцінки становища, у якому на той час перебувала українська культура, що розвивалася майже завжди не завдяки, а всупереч різноманітним негативним обставинам. У цитованому листі йдеться про XIV археологічний з'їзд, що відбувся в Чернігові 5 серпня 1908 р. з нагоди тисячоліття Чернігова. Чорносотенці використали з'їзд у своїх політичних цілях.

М. Коцюбинський та інші прогресивні діячі української культури виступили проти з'їзду, здемаскували тих національних „учених”, що брали участь у його роботі [4, с. 85].

Зафіксовані новотвори в системі дієслова становлять 6% від загальної кількості аналізованих новотворів. Яскравим прикладом таких утворень є дієслова із суфіксом *-ува-*: *адресувати* [3, с. 28], а також з цим же суфіксом та постфіксом *-ся*: *орієнтуватися* [4, с. 378]. Важливим є те, що більшість дієслівних утворень із суфіксом *-ува-* – це утворення від іншомовних основ, що позначилося, із одного боку, на потенційних можливостях української словотворчої моделі, а з іншого – на збагачення лексичного фонду літературної мови. Уже в пізніші часи суфікс *-ува-* стає домінуючим порівняно із суфіксом *-ирува-* (наприклад, *репетувати*). Отже, український словотвірний суфікс *-ува-*, за допомогою якого творяться переважно нові дієслова від іншомовних основ, став важливою дериваційною константою в українському словотворі, яка є не лише показником поповнення лексичного складу сучасної української літературної мови, а й мовним індикатором розвитку української культури, що розвивалася, звичайно, у руслі тодішньої європейської.

В епістолярії М. Коцюбинського наявні новотвори в системі складних слів. Передусім це складні прикметники (8%), серед яких виокремлюємо утворення з першим компонентом *загально-* (6%): *загальноліберальний* [3, с. 139], *загальнополітичний* [4, с. 47]. Ці лексеми є свідченням тогочасних політичних рухів, спрямованих на широку демократизацію суспільства, отримання ним певних прав і свобод.

Серед складних прикметників також наявні приклади з першим компонентом *високо-* (3%): *високопоетичний* [3, с. 438]. Такі новотвори є часто вживаними й у письменницькому доробку, і в різноманітних літературних збірниках та лексикографічних працях: *високоідейний* – у творчому доробку Наталі Кобринської, *високогуманний* – в І. Франка, *високочоловіче* – у М. Драгоманова; *високотрагічне*, *висококультурний* – у Літературно-науковому віснику; *висококрилий*, *високостанний* – у „Малорусько-німецькому словарі” Є. Желехівського та С. Недільського [6, с. 57]. Отже, прикметники-новотвори з префіксоїдом *високо-*, який має семантику винятковості, піднесеності, тяжіють до сигніфікативних лінгвокультурем, що засвідчують тогочасний вербальний потенціал українського лексикону. На жаль, у Великому тлумачному словнику сучасної української мови за ред. В. Т. Бусела (К., 2007) лексему *високопоетичний* (тобто такий, що належить до вершин поетичного мистецтва) не зафіксовано. Аналізована лексема й до нашого часу належить до активного словника й ілюструє безперервність мовних і культурних традицій українців.

Серед складних слів-новотворів епістолярію М. Коцюбинського наявний іменник із першим компонентом *само-*: *самокритика*. Так, в одному з листів М. Коцюбинський, даючи короткий аналіз власної творчої праці, ділиться з Богданом Лепким своїми турботами: „Пишу мало, рідко коли буваю задоволений з того, що написав. Поки обдумую – все таке гарне, яскраве, прозоре і повне життя, а коли берусь за перо – все виходить таке мізерне, бліде, неінтересне. *Самокритика* у мене дуже гостра” [2, с. 105]. Тобто лексема *самокритика* належить до денотативних лінгвокультурем, що засвідчують почуття виняткової відповідальності письменника (як важливого суб'єкта культуротворення) перед читацькою аудиторією (яку вважаємо важливими об'єктом культуротворення).

Отже, проаналізувавши новотвори з епістолярію письменника, зазначаємо, що 86% нових слів належать до лінгвокультурем загального характеру, або до денотативних лінгвокультурем; 11% – до денотативних і водночас сигніфікативних і лише 3% – до лінгвокультурем соціально-національної поведінки. Лексичні новотвори несуть у собі широку інформацію про особливості суспільно-політичного, економічного, мистецького, освітнього, наукового життя, тобто є рушійною силою розвитку мови й культури народу. Дослідження письменницького епістолярію через лінгвокультурологічну призму, тобто виявлення в ньому культурно-історичного компонента стає наразі актуальним і перспективним, оскільки дає можливість простежити традиції й новації в розвитку української літературної мови як вагомого складника вітчизняної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. і CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ „Перун”, 2007. – 1736 с.
2. Коцюбинська І. М. З неопублікованого листування письменника / І. М. Коцюбинська, М. М. Олійник // Рад. літературознавство. – 1964. – № 4. – С. 104–107.
3. Коцюбинський М. М. Твори : у 6 т. / М. М. Коцюбинський. – Т. 5. – К. : Вид-во АН УРСР, 1961. – 464 с.
4. Коцюбинський М. М. Твори : у 6 т. / М. М. Коцюбинський. – Т. 6. – К. : Вид-во АН УРСР, 1962. – 492 с.
5. Мацько Л. І. Мовні засоби образності в новелі М. Коцюбинського „Intermezzo” / Л. І. Мацько // Українська мова і література в школі. – 1982. – № 10. – С. 43–49.
6. Муромцева О. Г. Розвиток лексики української літературної мови в другій половині XIX – на початку XX ст. / О. Г. Муромцева. – Х. : Вища шк., 1985. – 152 с.
7. Павличко С. Д. Націоналізм, сексуальність, орієнталізм : Складний світ Агатангела Кримського / С. Д. Павличко. – К. : Вид-во Соломії Павличко „Основи”, 2001. – 328 с.

У статті проаналізовано лексичні новотвори в письменницькому епістолярії М. Коцюбинського. Виявлено, що 86% нових слів належить до денотативних лінгвокультурем, 11% можна вважати як денотативними, так і сигніфікативними, 3% – це лінгвокультуремі соціально-національної поведінки. Наголошено, що новотвори несуть у собі широку інформацію про особливості життя народу і є рушійною силою розвитку мови й культури.

Ключові слова: епістолярій, лексичні новотвори, лінгвокультурема, українська літературна мова.

The article deals with the analysis of the lexical neologisms in the written epistolary of M. Kotsyubynskyi. It has been defined that 86% of the neologisms belong to the denotative linguoculturemes, 11% can be considered both denotative and significative ones, 3% are the linguoculturemes of social and national behavior. It has been stressed that the neologisms carry broad information about the peculiarities of the life of the nation and are a moving force of the development of the language and culture.

Key words: epistolary, lexical neologisms, linguocultureme, Ukrainian literary language.

Світлана Нередкова
(Луганськ)

УДК 811.161.2'282.2

ЛЕКСИКА УСНОРОЗМОВНИХ ТЕКСТІВ З ПОГЛЯДУ ВИЯВУ В НІЙ ІНТЕРФЕРЕНТНИХ ЯВИЩ У ЖИТЕЛІВ ЛУГАНСЬКА

Пропонуємо дослідження, спрямоване на вивчення трансформ, які виникли під дією інтерференції в усному спонтанному українському мовленні містян Східної України.

В умовах українсько-російської та російсько-української двомовності, яка існує в Луганську, у лексемах та їхніх формах унаслідок міжмовної взаємодії відбуваються інтерферентні зміни, що призводять до заміни звукового складу слова чи його форми. М. П. Кочерган з цього приводу зазначає, що „серйозні контактні зумовлені зрушення починаються з двомовності, тобто з функціонування двох мов на одній території, в одному й тому самому етнічному середовищі” [4, с. 341].

Вивчення механізмів міжмовної інтерференції належить до складних завдань загального мовознавства, адже „міжмовні впливи – соціологічні у своїй природі, й вони мають складніший механізм дії. У них важать насамперед комплексні культурні (в широкому розумінні), психолінгвальні та суто лінгвальні чинники” [8, с. 200–201]. Питання міжмовної взаємодії після проголошення Україною незалежності набуло ще більшої актуальності, тому явище інтерференції цікавить багатьох сучасних дослідників. Так, О. С. Черемська виявляє інтерферентні запозичення та зміни в мові преси Харківщини 50–80-х рр. XX ст. [10]; З. І. Вовчок досліджує інтерференцію на матеріалі мовлення різних за віком, соціальним статусом, рівнем освіти та місцем проживання мешканців Запорізького Надазов'я [1]; Г. В. Зимовець аналізує інтерферентні явища в мовленні діаспори [2]; О. В. Зубарев досліджує інтерферентні процеси в мовленні студентів Північної Донеччини [3], О. В. Шинкаренко описує інтерферентні зміни в мовленні молоді Кіровоградщини [11] тощо.